

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 15 – 2/2008.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/2_08/kul2_08.pdf]

AJANKOHTAISTA:

HUMANISTISTA YMPÄRISTÖN TARKASTELUA

Folklore ja ympäristö. Kansantietouden Tutkijain Seuran III kevätkoulu 9.5.2008, Tieteiden talo, Helsinki

Tuulikki Kurki ja Kirsi Laurén

Suomen Kansantietouden Tutkijain Seuran kevätkoulu on vakiintumassa folkloristiikan ja lähitieteidenalojen tutkijoiden jokavuotiseksi yhteistapaamiseksi, jossa kokoonnutaan kuuntelemaan ja keskustelemaan tällä hetkellä puhuttelevista tutkimusaiheista. Tänä vuonna kevätkoulun aiheena oli ympäristö erityisesti humanistisen tieteen tradition ja kulttuurintutkimukseen näkökulmista. Aihepiirin laajuus ja monipuolisuus heijastuivat esitelmistä, joissa ympäristö kiinnittyi niin tieteenkeskusteluihin, metsiin, politiikkaan, mytologiaan, muisteluun kuin uskonnollisuuteenkin.

YMPÄRISTÖN YMMÄRTÄMISEN MONINAISUUS

Kevätkoulun avasi seuran johtokunnan jäsen Kirsi Laurén (Joensuun yliopisto). Jo alkupuheenvuorossa ilmeni ympäristö-käsitteen monimerkityksisyys ja että sitä käytetään eri tavoin eri yhteyksissä. Ympäristö kytkeytyy tiiviisti esimerkiksi nykyiseen ilmastonmuutoskeskusteluun ja sen myötä maailmanlaajuisesti ihmisen ympäristösuhteeseen. Ympäristö voidaan käsittää myös eriytyneesti nimenomaan luonnon- tai kulttuuriympäristönä ja nykyisessä tietotekniikkayhteiskunnassa puhutaan muun muassa verkko-oppimisympäristöistä. Laaja-alaisuudessaan ympäristön voi nähdä liittyvän myös kulttuurintutkijoille tuttuun kontekstin käsitteeseen.

Ensimmäisessä esitelmässä uskontotieteilijä Riku Rinnekangas (Turun yliopisto) lähestyi metsäympäristöjä ja metsän kulttuurisiin tarkasteluihin liittyviä teoreettisia lähtökohtia. Suomessa metsät ovat alati keskustelua herättävä aihepiiri. Suomalaisen metsäteollisuuden muutokset, tuotannon siirtyminen kolmansiin maihin ja Venäjän suunnittelemaat puutullit ovat viime aikoina herättäneet keskustelua meillä ja maailmalla, kuten esimerkiksi Argentiinassa.

Folkloristi Outi Lehtipuro (Joensuun yliopisto) pohti kansanrunouden tutkimuksen erityistä vaikkakin täsmällisemmin paikantumatonta ympäristösuhdetta ja sitä, kuinka folklore kytkeytyy olennaisesti ihmisten elämismailmaan, kieleen ja miljööseen. Lehtipuro pohti alustuksessaan myös folkloren sijoittumista osaksi humanistisen tutkimuksen kenttää sekä folkloristiikan näkyvyyttä osana ajankohtaista yhteiskunnallista kenttää ja keskusteluja. Alustusta seuranneessa keskustelussa ilmeni, että folkloristit ovat näkyvästikin esillä mediassa ja ajankohtaisissa keskusteluissa. Aihepiiri sai yleisön käyttämään runsaasti puheenvuoroja myös folkloristiikan ja kulttuurintutkimuksen yhteiskunnallisesta paikasta ja todellisesta vaikuttavuudesta. Myös viimeaikainen yliopistopolitiikka, jossa eri yliopistoja ja tiedekuntia yhdistetään ja nimetään uudelleen, nostattivat tunteita pintaan.

Folkloristi Pauliina Latvala

(Helsingin yliopisto) puhui suomalaisten kansanomaisista, politiikkaan liittyvistä muistoista ja käsityksistä. Esitelmä perustui aineistoon, joka on syntynyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran yhteistyökumppaneidensa kanssa järjestämän ”Politiikkaa ja valtapeliä” -kirjoituskilpailun kautta. Latvala pohti, kuinka ihmiset ovat kokeneet poliittisen kulttuurin muodot ja muutokset omassa arkielämän elinympäristössään ja kokemusmaailmassaan.

Perinteentutkija Kirsi Laurén (Joensuun yliopisto) esitteli Joensuun yliopiston *Metsä, ympäristö ja yhteiskunta (MYY)* -osaamiskeskittymän verkostoon kuuluvan *Ympäristökulttuurin tutkijaverkoston* toimintaa. Tutkijaverkostoon kuuluu ympäristöön ja kulttuuriin liittyvän tutkimuksen ja taiteen parissa toimivia ihmisiä eri puolilta Suomea. Verkosto kokoontuu kuukausittain tutkimuksellisesti monialaisten kulttuuri- ja ympäristöteemaisten tarkastelujen äärelle tai vieraillee kiinnostavissa ympäristöissä yliopiston ulkopuolella. Verkostolla on oma sähköpostilista (ykverkosto(at)joyx.joensuu.fi), jolla tiedotetaan verkoston jäseniä kiinnostavista tapahtumista, seminaareista ja tutkimuksista. Verkostoon voi ilmoittautua Kirsi Laurénille (kirsi.lauren(at)joensuu.fi) tai Noora Vikmanille (noora.vikman(at)joensuu.fi).

Riku Rinnekangas (Turun yliopisto) puhui metsäympäristöjen tutkimisen teoreettisista lähtökohdista. Kuva Taija Kaarlenkaski.

MUISTOJEN MAISEMAT JA MIELIKUVAT

Folkloristi Eerika Koskinen (Jyväskylän yliopisto) tarkasteli esitelmässään työläisnaisen, vuonna 1927 syntyneen oman isoäitinsä, omaelämäkerron maisemaa. Hän seurasi esitelmässään muistelukerronnan reittejä, jotka vievät toiseen maisemaan. Näiden muisteltujen kertomusten avulla voidaan ymmärtää toisen sukupolven elämää ja yksilön kokemuksia. Esitelmässä tuli kiinnostavalla tavalla esille muun muassa paikkojen voimakas kyky sitoa muistoja ja kertojan omakohtaisia ruumiillisia kokemuksia.

Folkloristi Frog (Helsingin yliopisto, Lontoon yliopisto) alusti karjalaisen tietäjätradition – loitsurunouden ja performatiivisen toiminnan – sisältämistä myyttisistä mielikuvista ja maisemista. Traditiossa mielikuvat kytkeytyvät yliluonnollisiin olentoihin ja toimijoihin sekä maailmankaikkeuden rakennetta koskeviin käsityksiin. Mielikuvat ovat tärkeitä myyttisen maiseman semioottisten rakenteiden ymmärtämiseksi.

Mr. Frog (Helsingin yliopisto/Lontoon yliopisto) alusti tietäjätradition myyttisistä maisemista. Kuva Taija Kaarlenkaski.

Vera Survo (Helsingin yliopisto) käsitteli puheenvuorossaan uskonnollisia ja etnisiä maisemia, kuten uskonnollista esineistöä ja paikkoja (esimerkiksi tsasounia) Pohjois-Venäjällä. Ne ovat kokeneet suuria muutoksia 1990-luvun yhteiskunnallisissa, kulttuurisissa ja uskonnollisissa murroksissa. Murrosten myötä paikallisia perinteitä on käännetty ja koodattu uudelleen, jolloin perinteistä on tullut vieraita ja vakiintuneet käsitteet esimerkiksi perinteisestä/ei-perinteisestä, uskonnollisesta/ei-uskonnollisesta, etnisestä/ei-etnisestä ovat rikkoutuneet. Muutosten taustalla on nähtävissä kytköksiä muiden muassa uskonnollisiin, ekologisiin tai ideologisiin liikkeisiin.

Seminaarin loppukeskustelussa pohdittiin erityisesti sitä, miten folklore suhtautuu lähitieteenaloihin ja mikä tekee siitä erityisen. Varsin usein käsitteet folklore ja folkloristikka luovat mielikuvia nimenomaan kalevalamittaisesta kansanrunouden tutkimuksesta, mutta nykytutkimuksen kysymyksenasettelut ovat kuitenkin huomattavasti laaja-alaisempia ja monipuolisempia. Olisiko ensi vuoden seminaarin teemana mahdollisesti folklore ja sen sijoittuminen humanistisen tutkimuksen kentälle?

Dosentti, filosofian tohtori Tuulikki Kurki työskentelee Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksella erikoistutkijana.

Filosofian tohtori Kirsi Laurén työskentelee suunnittelijana Joensuun yliopiston humanistisessa tiedekunnassa.